

Olomoucký příběh tesaříka, aneb jak se daří broukům v městských parcích

Ondřej Konvička, Tomáš Kuras

Vazba hmyzu na staré usychající stromy (saproxylie) předznamenává smutný osud druhů, které patří ve střední Evropě, potažmo v České republice, mezi nejohroženější skupiny bezobratlých (Živa 2001, 2: 79–82). Možná to zní trochu paradoxně, ale poslední zbytky usychajících přestárých dřevin a na ně vázaný saproxylický hmyz již dávno nenajdeme v lesích, ale spíše v městských parcích, na hřbitovech, v alejích podél cest apod., zkrátka všude tam, kde tak trochu unikly bedlivému oku lesníkovu. Potíž je v tom, že zatímco v hospodářských lesích se preferují ekonomické zájmy produkce kvalitního dřeva a na saproxylický hmyz se neberou ohledy, v případě mimolesních pozemků stojí v popředí jiné cíle (rekreační, estetické, ochranné aj.) a v mnoha případech tak saproxylické druhy nenalézají kýžené místo pro nerušený vývoj ani zde.

To, že byt dobře míněný revitalizační zá-
krok může být v přímém rozporu se zájmy
ochrany přírody, si uvedme na příkladu
jednoho z našich nejzávažnějších a největ-
ších brouků (dorůstá délky až 52 mm),
zákonem chráněném a kriticky ohroženém
tesaříku *Megopis scabricornis*.

Tesařík *M. scabricornis* patří v evrop-
ském měřítku k vymírajícím druhům.
Jeho výskyt je v současnosti znám od jižní
a střední Evropy po Kavkaz. Několik
málo nálezů z ČR pochází z jižní Moravy,
konkrétně z okolí Břeclavi a Uherského
Hradiště. Druh se vyvíjí více let (obvykle
3 roky) v mrtvém dřevě, zpravidla star-
ších a poškozených vrb a topolů. Oprav-
dovým překvapením byl nedávný nález
tesaříka v jednom z olomouckých parků,
přímo v centru města. Olomoucká popu-
lace patří evidentně k velmi izolovaným
(nejbližší lokality se nacházejí na Uher-
skohradištsku) a extrémně ohroženým.
Naneštěstí je zde tento druh také velmi
málo početný, protože se i přes intenzivní
průzkum okolí nepodařilo nalézt víc
než jediný obsazený strom, v němž se
vyvíjejí larvy. Spekulativně můžeme usu-
zovat, že jde o fragment z původní velké

populace historicky rozšířené v povodí
Moravy.

Začátek konce výskytu populace tesa-
říka *M. scabricornis* v Olomouci je
možno sledovat od počátku června 2004.
Tehdy se Olomouckým krajem prohnala
větrná smršť, která polámala několik star-
ších stromů a poškodila některé střechy
budov. To nejhorší pro obyvatele starých
stromů ovšem přišlo až poté: pily a se-
kyry. V rámci posttraumatických zážitků
veřejnosti a následně předběžné opatr-
nosti ochrany lidského zdraví a objektů
byla sanována nejen velká část vzrostlých
stromů, ale též celé, několik století staré
parkové výsadby (viz městský park
v Litovli). Bohužel tyto v mnoha přípa-
dech sporné sanační úpravy postihly
množství saproxylických druhů a mezi
nimi i olomouckou populaci tesaříka
M. scabricornis.

Vlevo tesařík *Megopis scabricornis*, kriticky
ohrožený obyvatel starých stromů, hlavně vrb
a topolů. Foto M. Hoskovec ♦ Nevhodně prove-
dená sanace stromu v Olomouci, v němž byla
nalezena populace tesaříka *M. scabricornis*,
oprava. Foto T. Kuras

Jediný strom, kde se pozitivně vyvíjejí
larvy brouků, byl „revitalizován“ — a to
tak, že jeho středová část s mohutnou
dendrotelmou (dutinou, viz např. Živa
2004, 5: 221–222) byla zalita betonovou
směsí, zbytek trouchnivého kmene byl
vyfrézován, přetřen speciální ochrannou
barvou a usychající staré větve v koruně
byly odstraněny. Strom se sice podařilo
na nějakou dobu zachránit, biotop tesaří-
ka *M. scabricornis* ovšem prakticky zani-
kl. Vzhledem k tomu, že některé výletové
otvory ze stromu jsou v místech přetře-
ných barvou relativně čerstvé, existuje
jistá šance (bude-li odstraněna vrstva
betonu), že by populace mohla být ještě
zachráněna (druh má víceletý vývoj
a živé larvy mohou přežít ve zbytcích
trouchnivého kmene). Pokud patřičné
kroky vedoucí k nápravě stavu podniknu-
ty nebudou, populace v krátké době
zcela jistě zanikne.

Kde se stala chyba? Evidentně v úřed-
ním rozhodnutí. Kompetentní úředník
schválil sanační postup, kterým podepsal
ortel smrti poslední přežívající populaci
tesaříka *M. scabricornis* na střední Mo-
ravě. Smutné ale je, že správní orgány
v ochraně přírody často zcela přehlížejí
biologickou hodnotu starých stromů
a mnohdy podléhají nejružnějším lobbis-
tickým tlakům na jejich odstranění. Roz-
hodně by si příslušní úředníci měli být
vědomi, že se svým ukvapeným rozhod-
nutím vystavují trestní zodpovědnosti
(jako v daném případě) za poškozování
populací druhů zákonem chráněných.

Samozřejmostí by tudíž v obdobných
správních řízeních požadujících sanaci
starých stromů mělo být přizvání odbor-
níka — entomologa, který posoudí stav
a navrhne patřičné řešení. Přirozeně ne-
voláme po situaci, aby nám na hlavu,
domy či auta padaly staré stromy. Je ale
více možností jak sanovat staré, z veřej-
ného hlediska rizikové dřeviny, mezi
nimiž existují i kompromisní způsoby,
které by vyhovovaly oběma stranám —
zájmům veřejnosti i vzácným zbytkům
saproxylických druhů. Paradoxní na ce-
lém příběhu je i skutečnost, že sanace
starých stromů jsou zpravidla financová-
ny z veřejného rozpočtu měst a obcí, a to
z fondů určených na ochranu přírody
a životního prostředí.

